

Radionica projekta ANTRONA

Izgradnja temeljnog nazivlja u antropologiji

2. srpnja, 2012.

Filozofski fakultet u Zagrebu

- **antropologija** - znanost koja holistički, interdisciplinarno i komparativno istražuje porijeklo, biologiju i kulturu ljudske vrste i njenu varijabilnost u vremenu i prostoru
- eng. *anthropology*; njem. *Anthropologie*; fr. *anthropologie*
- napomena: Podjela antropologije na četiri polja (kulturnu, fizičku ili biološku, lingvističku i arheološku antropologiju) najistaknutija je u sjevernoameričkoj tradiciji. U većem dijelu Europe naziv antropologija često se shvaća kao sinonim naziva sociokulturna antropologija. No, globalni utjecaj sjevernoameričke tradicije sve je jači, pa je i ovdje antropologija definirana u skladu s time.

- **holizam** - temeljni antropološki pristup prema kojemu su za razumijevanje čovjeka potrebna saznanja o svim aspektima njegova kulturnoga i biološkoga postojanja
- eng. *holism*

- **sociokulturna antropologija** - grana antropologije koja proučava kulturnu varijabilnost društava u komparativnoj perspektivi
- eng. *sociocultural anthropology*
- napomena: U američkoj tradiciji ustaljen je naziv 'kulturna antropologija' (kao jedna od četiri grane antropologije, uz arheologiju, lingvističku i fizičku antropologiju), koji u europskoj (britanskoj) antropološkoj tradiciji odgovara nazivu 'socijalna antropologija'. 50-ih i 60-ih godina prošloga stoljeća razlike između socijalne i kulturne antropologije bile su predmet kontroverzi, no od 1970-ih godina te razlike gube na značaju, a sve uvriježeniji naziv postaje upravo 'sociokulturna antropologija'.

- **kultura** - sveukupnost idejne, djelatne i materijalne organizacije načina života koja služi kao sredstvo prilagodbe okolini i osiguranja opstanka pojedinca i zajednice
- eng. *culture*; njem. *Kultur*; fr. *culture*
- napomena: Naziv kultura jedan je od ključnih u antropologiji te se na vrlo brojne i različite načine tumači iz različitih teorijskih perspektiva. U suvremenoj antropologiji kultura se shvaća kao dinamičan i otvoren proces prilagodbe pojedinaca i grupa kroz poimanje svijeta i predodžbe o njemu, ponašanje pojedinaca i njihovo međudjelovanje te proizvodnju materijalnih dobara. Antropološka istraživanja su dovela do prepoznavanja *pluraliteta kultura* kao posljedice različitih pravaca povijesnog razvoja, koji su u različitim geografskim sredinama i različitim razdobljima uvjetovali postojanje različitih oblika društvenog života, izgrađenih na određenim sustavima vrijednosti.

- **društvo** - sveukupnost međudjelovanja i međusobnih odnosa pojedinaca i grupa
- eng. *Society*
- napomena: Skupina ljudi koja zajedničkom interakcijom i međuodnosima pojedinaca i grupa na određenom području stvara trajan i jedinstven entitet.

- **etnografija** - istraživačka djelatnost kojoj je cilj, uz pomoć skupa terenskih istraživačkih metoda, razumjeti način života i poimanja stvarnosti neke zajednice
- eng. *ethnography*; njem. *Ethnographie*

- **osobnost** - način razmišljanja, osjećanja i ponašanja karakterističan za neku osobu
- *eng. personality*

- **osobnost** (ličnost?) - društveno definiran pojam osobe
- *eng. personhood*
- napomena: U pravnom i političkom kontekstu često se upotrebljava u užem značenju osobe kojoj zakon priznaje ljudska i građanska prava i obveze. Pojam je povijesno bio posebno aktualan tijekom borbe za ukidanje ropstva i za žensko pravo glasa, a u novije se vrijeme upotrebljava u raspravama o pravu na pobačaj i medicinski potpomognutu oplodnju.

- **odomaćiti se** - prihvatiti elemente kulture kolonizirane populacije
- eng. *to go native*

- **proizvođenje Drugoga/Drugosti** - proces kojim određeni diskurs konstruira identitet Drugoga
- eng. *othering*

- **lingvistička antropologija** - antropološka disciplina koja proučava ulogu jezika u evoluciji i egzistenciji čovjeka
- eng. *linguistic anthropology*

- **jezik** - općeljudska dinamična sposobnost komunikacije simbolima i kodovima pomoću kojih ljudi organiziraju, strukturiraju, pamte i razmjenjuju znanje i iskustvo
- eng. *language*

- **govor** - općeljudska sposobnost komuniciranja artikuliranim glasovima i drugim neverbalnim znakovima
- eng. *speech*

- **diskurs** - skup kulturno strukturiranih jezičnih reprezentacija i obrazaca za stvaranje značenja o nekom aspektu ljudske stvarnosti
- eng. *discourse*
- napomena: Radi se o spektru društvenih i kulturnih konvencija za stvaranje značenja u danom kontekstu

- **jezično poigravanje** (jezikovanje? jeziciranje?)
 - aktivno i istovremeno korištenje svih pojedinom govorniku poznatih jezičnih resursa s ciljem kreiranja značenja u procesu komunikacije
- eng. *linguaging*

- **biološka antropologija** - znanstvena disciplina koja proučava nastanak ljudske varijabilnosti u prostoru i vremenu
- eng. *biological anthropology; human biology; bioanthropology; physical anthropology*
- napomena: Proučavanje nastanka ljudske varijabilnosti u prostoru podrazumijeva studiju ekoloških faktora koji djeluju u određenoj ekološkoj niši, a proučavanje u vremenu podrazumijeva utjecaj evolucijskih faktora koji uobličavaju ljudske populacije. Struktura ljudskih populacija proučava se holističkim pristupom kako bi se identificirali uzroci nastanka njihovih bioloških i socio-kulturnih svojstava. U američkoj tradiciji uobičajeni naziv za biološku antropologiju je fizička antropologija.

- **filogenetička linija** (filogenetska linija? filogenijska linija?) - slijed i međusobni odnosi potomaka zajedničkog pretka
- dopušteni naziv: evolucijska linija
- eng. *phylogenetic lineage; evolutionary lineage; lineage*

- **evolucijske sile** (evolucijski mehanizmi? čimbenici evolucije? pokretačke snage evolucije) - sile koje dovode do promjena u učestalostima alela iz jednog naraštaja u drugi
- eng. *evolutionary forces*

- **evolucija po muškoj liniji** (evolucija vođena muškom nasljednom linijom?) - pretpostavka po kojoj se većina evolucijskih promjena događa u muškoj nasljednoj liniji kao posljedica većeg broja staničnih dioba u odnosu na žensku nasljednu liniju
- eng. *male-driven evolution*

- **subpopulacija** (podpopulacija) - podskupina populacije unutar koje je odabir partnera slučajan i koja izmjenjuje migrante s drugim podskupinama te iste populacije
- eng. *subpopulation*

- **model kamenčića** (model preskakanja kamenčića?) - model populacijske strukture koji podrazumijeva tok gena isključivo između susjednih subpopulacija
- eng. *stepping-stone model*

- **genski polimorfizam** (genetski polimorfizam? polimorfizam?) - prisutnost dva ili više alela na jednom genskom lokusu čija je učestalost u populaciji veća ili jednaka 1%
- eng. *genetic polymorphism*
- napomena: Posljedica polimorfizma je prisustvo nekoliko različitih fenotipa. Među prvim poznatim polimorfizmima su serogenetički polimorfizmi ABO, Rh i HLA.

- **otiskivanje DNK** - tehnika koja se koristi za razlikovanje dviju osoba na temelju njihovog DNK profila
- eng. *DNA fingerprinting; DNA testing; DNA typing; DNA profiling*

- **evolucijska spremnost** (sposobnost opstanka, sposobnost preživljavanja i reprodukcije) - mjera relativnog reproduktivnog uspjeha jedinke izražena kao njezin genski doprinos sljedećoj generaciji u usporedbi s ostalim jedinkama u populaciji
- eng. *fitness*
- napomena: Evolucijska spremnost je središnji pojam prirodnog odabira. To nije samo broj potomaka organizma, tj. reproduktivni uspjeh, već udio sljedećih generacija koje nose njegove gene.

- **nesrodnička reprodukcija** - reprodukcija među partnerima koji nisu u srodstvu
- eng. outbreeding

- **rekombinacijska vruća točka** - kratko područje u genomu u kojem se rekombinacijski događaj odvija znatno češće od prosjeka za cijeli genom
- eng. *hotspot*

- **arheološka antropologija** - znanstveno istraživanje ljudske prošlosti koje nastoji objasniti promjene i raznolikost kulture od najranijih vremena do danas
- eng. *anthropological archaeology*
- napomena: Arheološka antropologija oblikovala se u Sjedinjenim Američkim Državama kao jedna od četiriju antropoloških disciplina u kojoj je arheološka rekonstrukcija tek ishodište antropološke analize i interpretacije.

- **bunjište** - nakupina otpada nastala dnevnim aktivnostima u blizini ljudske nastambe
- dopušteni naziv: odlagalište otpada
- eng. *midden*

- **lovci-sakupljači** - društva čiji se opstanak temelji na izravnom pribavljanju divljeg jestivog bilja i životinja
- eng. *hunter-gatherers*

- **pobirači** - lovci-sakupljači koji se kreću krajolikom u skupini, slijedeći raspoložive izvore hrane
- dopušteni naziv: furažeri
- eng. *foragers*

- **prikupljači** - lovci-sakupljači nastanjeni u baznim logorima, odakle specijalizirane manje skupine odlaze u ciljanu nabavku hrane i drugih prirodnih sirovina
- dopušteni naziv: logistički lovci-sakupljači
- eng. *collectors*
- napomena: Strategija opstanka prikupljača temelji se na logistički organiziranom lovu i sakupljanju. Bazni logori prikupljača zaposjednuti su sezonski ili trajno.

- **sabirači** - ljudske zajednice čija se strategija opstanka temelji na logistički organiziranom prikupljanju biljne i životinjske hrane iz divljih izvora
- eng. *collectors, foragers*
- napomena: Sabirači provode većinu vremena u trajnim ili sezonski zaposjednutim baznim logorima, odakle specijalizirane manje grupe odlaze u nabavku hrane i drugih prirodnih sirovina (lov, ribolov i sakupljanje biljaka).